

KALMAR
ALKOHOLENS
SAMHÄLLSKONSEKVENSER

OM STUDIEN

Ramboll har på uppdrag av Systembolaget genomfört en studie av alkoholens samhällsekonomiska konsekvenser på regional nivå. I följande rapport redovisar vi vår kartläggning av alkoholens samhällskostnader och samhällsnyttor under 2017 för Kalmar. Studien syftar till att öka förståelsen för alkoholens samhällskonsekvenser inom en region och identifiera hur konsekvenserna skiljer sig mellan olika regioner.

Eftersom alkoholens konsekvenser är spridda över många delar av samhället har vi kartlagt de områden som har kostnader och nyttor till följd av alkohol i Kalmar.

Vi har räknat på alkoholens:

- kostnader för sjukdomar, skador och missbruk inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten
- kostnader för produktionsbortfall, till exempel till följd av sjukfrånvaro och förtida dödsfall
- kostnader till följd av brottslighet
- inverkan på människors livskvalitet
- ekonomiska spridningseffekter för företag och arbetstillfällen

Figur 1. Exempel på hur alkoholkonsumtion innebär samhällsekonomiska kostnader överallt i samhället

ALKOHOLENS REGIONALA KONSEKVENSER ANALYSERAS PÅ DJUPET

Det saknas tidigare studier om alkoholens samhällsekonomiska konsekvenser på regional nivå, vilket gör följande rapport unik. Många regioner och länsstyrelser följer alkoholkonsumtionen i sitt län, men saknar en bild över vilka kostnader alkoholkonsumtionen medför. Regionerna följer vanligtvis den alkoholrelaterade sjukdomsbördan genom indikatorn *Alkoholindex* som Socialstyrelsen årligen sammanställer. Såväl regioner som länsstyrelser använder Alkoholindex för att följa utvecklingen av folkhälsan i regionen. Men indexet fångar enbart de sjukdomar som enbart uppstår av alkoholkonsumtion. Flera diagnoser som delvis beror på alkoholkonsumtion ingår inte, till exempel flera cancerdiagnoser. Detta resulterar i att kostnaderna underskattas systematiskt.

I denna studie kan vi ge en bild av hela sjukdomsbilden och kostnaderna. Ett exempel på det är att vi inkluderar samtliga diagnoser som i olika grad har att göra med alkoholkonsumtionen, vilket inte är vanligt i andra studier.

ALKOHOLKONSUMTION I KALMAR

Invånare i Kalmar konsumerar i genomsnitt 7,24 liter alkohol per person och år (2017). Det innebär att alkoholkonsumtionen i regionen är fjärde lägst i landet. Invånare i Sverige konsumerar i genomsnitt 9,04 liter alkohol per år. Även antalet dryckestillfällen är lägre i Kalmar än i övriga landet. Under 2017 var antalet dryckestillfällen per invånare tolv procent färre än i riket i genomsnitt. Intensivkonsumtionen, det vill säga andelen individer som uppger att de konsumerat fler än fem glas vid ett och samma tillfälle under de senaste 30 dagarna, är också lägre än rikssnittet. I Kalmar uppger 24 procent att de intensivkonsumerat under de senaste 30 dagarna vilket kan jämföras med rikssnittet på 27 procent.

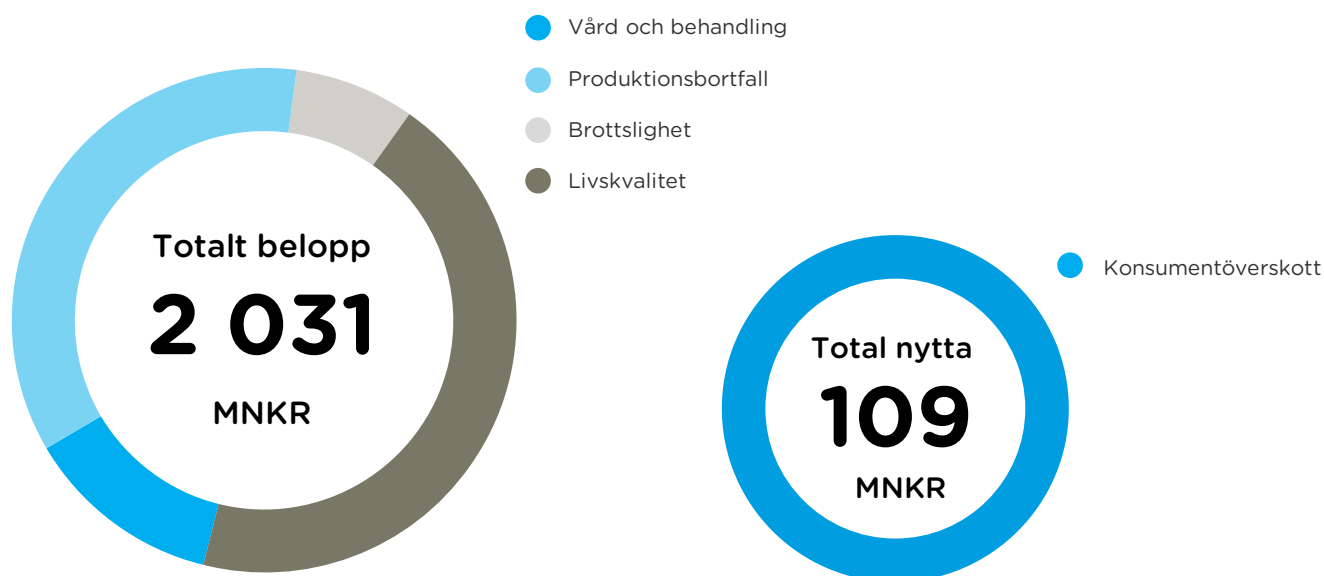
7,24
liter per invånare

24 %
drack mer än 5 glas
de senaste 30 dagarna

Av invånarna i Kalmar har tio procent av männen och 7,3 procent av kvinnorna en riskfylld alkoholkonsumtion. Andelen är 21 procent lägre för både män och kvinnor än genomsnittet i landet. I Kalmar uppger 16 procent att de inte dricker alkohol, vilket är samma andel som rikssnittet.

De totala kostnaderna uppgår till 2 031 miljoner kronor. Nyttorna uppgår till 109 miljoner kronor. Kostnaden per capita motsvarar 8 339 kronor, vilket är 16 procent lägre än rikssnittet och lägst i landet. Nyttorna uppgår till 442 kronor per capita.

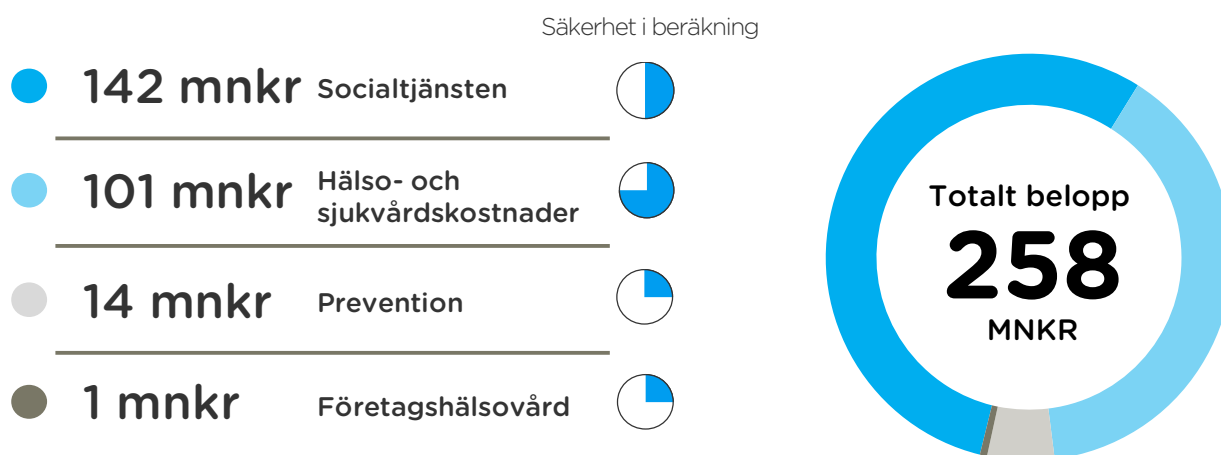

KOSTNADER

Vård och behandling

Kostnader för vård och behandling motsvarar de resurser som läggs på behandling av individer med alkoholrelaterade diagnoser. Kostnaderna uppstår framför allt i primärvården, öppenvården, slutenvården och socialtjänsten. Vi räknar även på kostnader för företagshälsovård, forskning och förebyggande arbete inom alkoholområdet.

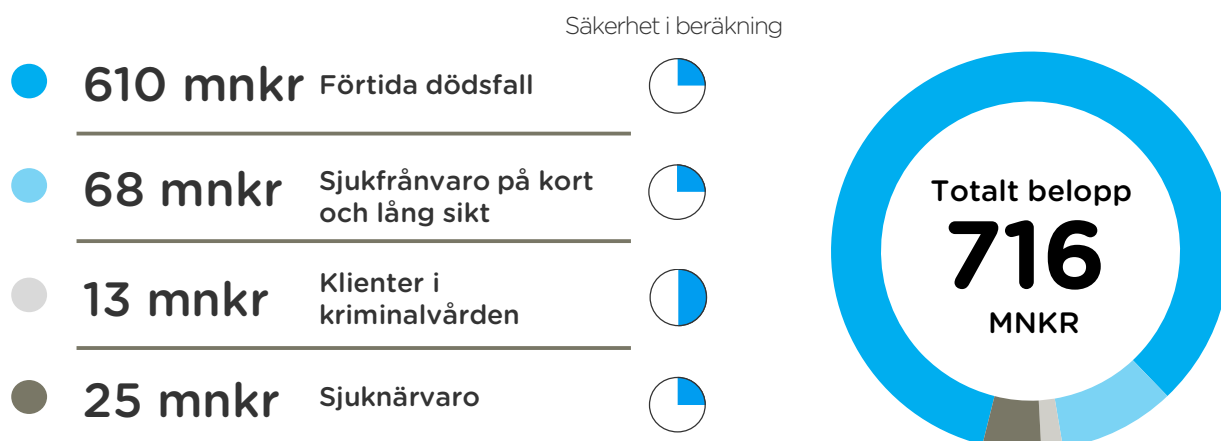
De samlade alkoholrelaterade kostnaderna för vård och behandling i Kalmar uppgår till 258 miljoner kronor (2017), vilket motsvarar 1 060 kronor per invånare i regionen. Kostnaderna är 17 procent lägre än riksgenomsnittet. Majoriteten av kostnaderna är kostnader för socialtjänsten, vilket ligger i linje med övriga regioner. Det som utmärker Kalmar är de låga kostnaderna per capita för socialtjänsten. Kostnaderna är näst lägst i landet.

Produktionsbortfall

De resurser samhället inte kan använda till följd av alkoholkonsumtion blir en kostnad och den kallar vi för produktionsbortfall. Produktionsbortfall består av nedsatt produktionsförmåga på jobbet till följd av bakfylla (sjuknärvaro), samt sjukfrånvaro på grund av att någon är sjukskriven eller dör i förtid av en alkoholrelaterad diagnos. I våra beräkningar ingår även produktionsbortfall för klienter inom kriminalvården som avtjänar fängelsestraff där alkohol på något sätt har haft med brottet att göra.

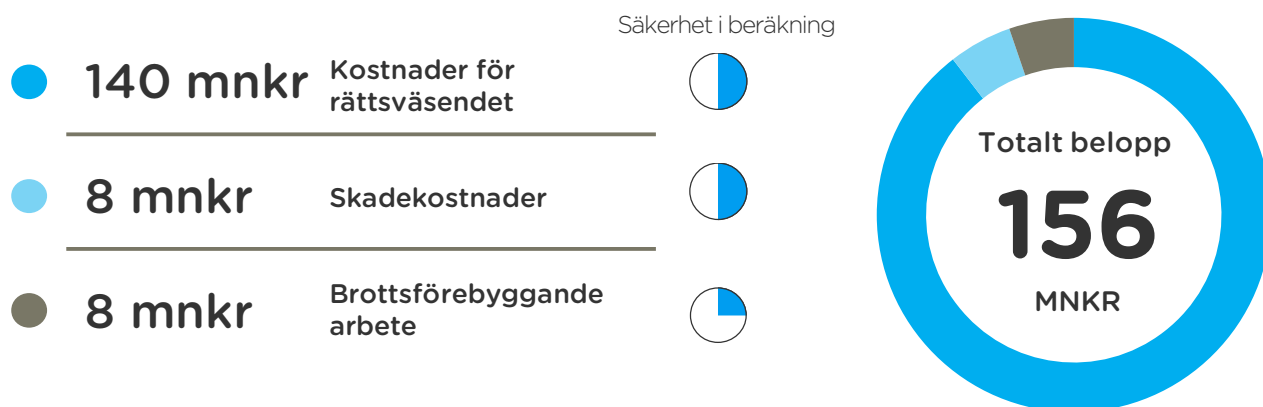
De samlade kostnaderna för produktionsbortfall i Kalmar uppgår till 716 miljoner kronor (2017), vilket motsvarar 2 938 kronor per invånare i regionen. Kostnaderna är 20 procent lägre än riksgenomsnittet. Majoriteten av kostnaderna är kostnader för förtida dödsfall, vilket ligger i linje med övriga regioner. Att kostnaderna för produktionsbortfall är lägre per invånare i Kalmar jämfört med riksgenomsnittet beror på att det skett färre förtida dödsfall per invånare i Kalmar än i andra regioner. Kalmar har näst lägst kostnader per capita för alkoholrelaterade förtida dödsfall.

KOSTNADER

Brottslighet

De kostnader som uppkommer till följd av alkoholrelaterad brottslighet uppstår både innan och efter ett alkoholrelaterat brott har begåtts. Vi har fångat upp de många led där kostnader uppstår genom att i beräkningarna inkludera både brottsförebyggande arbete, egendomskostnader och rättsväsendets kostnader. De samlade kostnaderna för alkoholrelaterad brottslighet i Kalmar är 157 miljoner kronor (2017), vilket motsvarar 644 kronor per invånare i regionen. Detta är nio procent lägre kostnader än rikssnittet. Majoriteten av kostnaderna gäller kostnader för rättsväsende, vilket stämmer överens med övriga regioner.

Livskvalitet

Utöver direkta och indirekta kostnader uppstår även intangibla kostnader eller konsekvenser av alkoholkonsumtion. Intangibla kostnader har ingen direkt koppling till resurser, utan är värden på negativa konsekvenser som till exempel smärta och oro. Det gäller exempelvis lidande eller smärta som uppstår av sin egen eller en närståendes konsumtion av alkohol, för den som blir eller riskerar att bli utsatt för alkoholrelaterade brott, samt förlorad livskvalitet av förtida dödsfall.

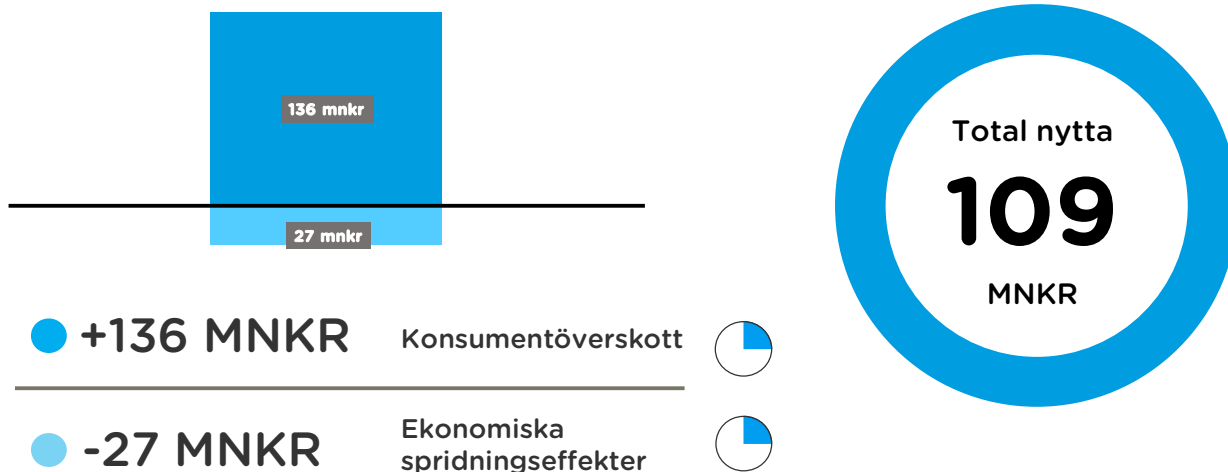
Vi uppskattar de samlade intangibla kostnaderna för förlorad livskvalitet i Kalmar till 900 miljoner kronor (2017). Det motsvarar 3 697 kronor per invånare i regionen. Detta är 14 procent lägre än rikssnittet. Majoriteten av kostnaderna är kostnader av förtida dödsfall, vilket ligger i linje med övriga regioner. Det som särskilt utmärker de intangibla kostnaderna i Kalmar är de låga kostnaderna för livskvalitetsförlust av förtida dödsfall, där Kalmar har lägst regional kostnad per invånare.

NYTTOR

Alkoholens nyttor delas upp i två huvudsakliga kategorier: ekonomiska spridningseffekter och konsumenternas upplevda nytta. De ekonomiska spridningseffekterna handlar i första hand om de fördelar som alkoholindustrin tillför samhällsekonomin i form av arbetstillfällen, produktionsvärde och handel. Konsumenternas upplevda nytta – som även kallas *konsumentöverskott* – är konsumenternas subjektiva känsla av tillfredsställelse som uppstår när de dricker alkohol. Värderingen av alkoholens nytta görs under antagandet att alkoholkonsumtionen och dess produktion istället ersätts av konsumtion och produktion av nöjen och livsmedel. Därför kan nyttovärderingen vara negativ.

Vi uppskattar att alkoholens samlade nyttoeffekter i Jönköping uppgår till cirka 109 miljoner kronor (2017), vilket motsvarar cirka 442 kronor per invånare i regionen. Detta är cirka 42 procent under genomsnittet per invånare i Sverige. Nyttoeffekterna i Kalmar utgörs av konsumentöverskottet – det vill säga uppskattningen av konsumentens upplevda nytta – vilket också är fallet i andra regioner. Sett till nyttan utifrån perspektivet ekonomiska spridningseffekter, uppskattas istället en negativ nytta utifrån beräkningsantagandet att alkoholkonsumtion och dess produktion istället ersätts av konsumtion och produktion av nöjen och livsmedel. Med andra ord är de alkoholrelaterade näringarna som samlad sektor mindre viktig för Kalmars ekonomi än vad de är i många andra regioner.

SÄRSKILT OM REGIONENS ARBETE

Hälso- och sjukvårdens avdelningar ska ha en plan för att arbeta förebyggande

Alkoholfrågor och arbetet med att främja friska levnadsvanor hos invånare sker inom ramen för regionens folkhälsoarbete. Enligt en företrädare för Region Kalmar ska samtliga vårdinstanser i regionen ha en plan för hur de ska arbeta för att förebygga riskbruk och beroenden. Frågor om alkohol är organiserat och hanteras oftast inom primärvården, men det blir allt vanligare att ANDT-frågor även hanteras inom psykiatrin.

Regeringens nationella strategi är utgångspunkt för ANDT-arbetet

Det saknas en regional strategi för det ANDT-förebyggande arbetet i regionen. Istället utgår arbetet utifrån regeringens nationella strategi för ANDT och de sex övergripande målsättningar som den beskriver. Länsstyrelsen har en samordnande roll i det förebyggande ANDT-arbetet och informerar och stöttar kommunerna i arbetet med frågorna. Länsstyrelsen ansvarar även för tillsyn av kommunernas kontroll av serveringstillstånd och åldersgränser. Det är främst i regionen och kommunerna som det konkreta arbetet sker, där varje kommun kan prioritera insatser efter behov och problembild.

Kalmar – årets förebyggande kommun 2018

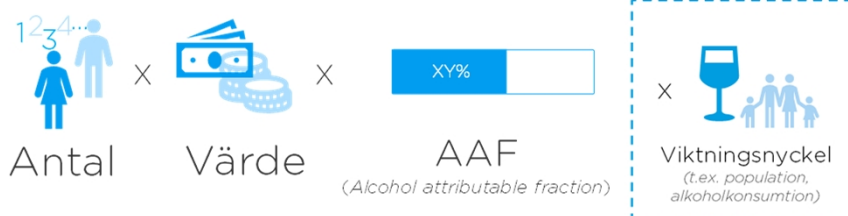
Centralförbundet för alkohol- och narkotika upplysning (CAN) delade år 2018 ut pris till Kalmar kommun, som då utsågs till årets förebyggande kommun. CAN motiverade tilldelningen av priset bland annat med att kommunen arbetat systematisk med frågorna, hade en välfungerande samverkan och särskilt god kvalitet på kommunens förebyggande ANDT-policy.

Länsstyrelsen Kalmar. *ANDTS – förebyggande arbete*.
Region Kalmar län. 2021. *För ett friskare liv*.
Kalmar kommun. 17-10-2018.
Bildkälla: Anders Nord, unsplash.com

MER OM STUDIEN

Den här studien tar sin utgångspunkt i Rambolls studie från 2019, Alkoholens samhällsekonomiska konsekvenser, som är den senaste studien som har uppskattat alkoholens samhällsekonomiska konsekvenser på nationell nivå. Vi har utgått till stor del från samma data och statistik som i Rambolls studie från 2019, men fördelat dem på respektive region

Så här har vi räknat

Vi har i huvudsak använt oss av metoden cost-of-illness, COI, i våra beräkningar. Syftet med metoden är att identifiera skadliga effekter av alkoholkonsumtion, kvantifiera dem och ge dem ett värde i kronor och ören. I vår studie har vi även tagit hänsyn till positiva effekter på liknande sätt, exempelvis genom att ta hänsyn till arbetstillfällen inom näringar som säljer alkohol och relaterade varor. De ekonomiska spridningseffekterna av alkoholkonsumtion har beräknats genom input-output-analys. Individens nytta från konsumtion har vi värderat genom välfärdsanalys.

Vi har huvudsakligen baserat våra beräkningar på tre parametrar: antal, värde och AAF. AAF står för *Alcohol attributable fraction* och anger andelen av konsekvenserna som är alkoholrelaterade.

För att beräkna de regionala konsekvenserna har vi använt oss av regionala siffror t.ex. *antal* sjukdomsfall, brott eller dödsfall. Men vi har också använt *värdet* av kostnaderna t.ex. kostnaden för ett vårdtillfälle i en region. I de fall regional uppdelning i data saknas har vi använt oss av olika parametrar för att vikta det nationella resultatet.

Det finns osäkerheter i beräkningarna

Inom varje område har vi bedömt hur hög validiteten är i beräkningarna. Validiteten ger oss en uppfattning om hur väl beräkningarna visar alkoholens samlade konsekvenser. Vi har då bedömt hur väl beräkningarna fångar in fullständigheten och reliabiliteten i det som vi försöker att beräkna. Fullständigheten gäller hur heltäckande resultaten är, det vill säga om vi tar hänsyn till alla kostnader respektive nyttor. Reliabiliteten gäller hur tillförlitliga våra beräkningar är. Om våra beräkningar bygger på exakta kostnadsuppskattningar är reliabiliteten hög. Om vi har behövt göra många antaganden är reliabiliteten låg.

